

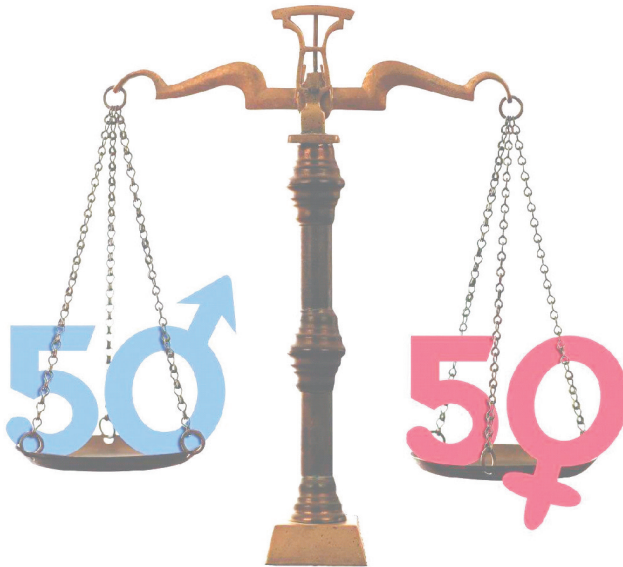
USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

„Femeile Pot Reuși”

CUNOAȘTE-ȚI DREPTURILE ȘI INFORMEAZĂ-I ȘI PE ALȚII!

Autor: Dina Mocan

Șanse Egale pentru Femei și Bărbați

Februarie 2009

Vrei să ai un trai decent și o viață mai bună pentru copiii tăi? Implică-te! Cum? Participă la alegeri și decide-ți viitorul! **De ce?** Pentru că este unica șansă de a influența și schimba lucrurile spre bine. Știi că dezvoltarea unei țări depinde de participarea și efortul atât a femeilor, cât și al bărbaților în egală măsură. **De ce?** Pentru că la moment femeile reprezintă mai mult de jumătate din populația Republicii Moldova. **Chiar așa?** Aruncă o privire la cele de mai jos.

**Numărul femeilor și al bărbaților în Republica Moldova
conform datelor Biroului Național de Statistică**

Anul	Total bărbați, %	Total femei, %
1959	46,2	53,8
1970	46,6	53,4
1979	47,1	52,9
1989	47,5	52,5
1999-2006	47,9	52,1
2007	48,1	51,9

Atenție! Mai mult de jumătate din populația Republicii Moldova la 01.01.2008 o constituiau de asemenea femeile, 51,9%.

Deși femeile sunt mai multe la număr în comparație cu bărbații implicarea femeilor în procesele de luare a deciziilor este scăzută. Numărul femeilor care ocupă funcții de deputați în Parlament, de miniștri în cabinetul de miniștri este pe departe de a fi egal cu cel al bărbaților, astfel încât, de cele mai dese ori, participarea politică a acestora se limitează doar la discuții cu membrii familiei, prietenii și vecinii.

Cum pot și femeile să participe la luarea deciziilor importante în această țară? În primul rând, trebuie să mergă la vot sau de ce nu, să fie membre a partidelor politice sau să participe în calitate de candidate la alegeri! **Este posibil oare?** Da, pentru că actele internaționale și legile Republicii Moldova garantează acest lucru. **Vezi mai jos...**

Declarația Universală a drepturilor omului

(Republica Moldova a semnat această declarație la 28.07.90)

Articolul 21

1. Orice persoană are dreptul să participe la conducerea treburilor publice ale țării sale, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți liber aleși.
2. Orice persoană are dreptul de acces, în condiții de egalitate, la funcțiile publice ale țării sale.
3. Voința poporului este baza puterii de stat, această voință trebuie să fie exprimată prin alegeri oneste care trebuie să aibă loc periodic, prin sufragiu universal egal și prin vot secret sau după o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului.

Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice

(Republica Moldova a semnat acest pact la 28.07.90)

Articolul 25

Orice cetățean are dreptul și posibilitatea, fără nici una din discriminările la care se referă articolul 2 și fără restricții nerezonabile:

- a) de a lua parte la conducerea treburilor publice, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți liber aleși;
- b) de a alege și de a fi ales, în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal și egal și cu scrutin secret, asigurând exprimarea liberă a voinței alegătorilor;
- c) de a avea acces, în condiții generale de egalitate, la funcțiunile publice din țara sa.

Convenția asupra drepturilor politice ale femeii

(Republica Moldova a semnat această convenție la 10.09.91)

Articolul 1

Femeile vor avea, în condiții de egalitate cu bărbații, dreptul la vot în toate alegerile, fără nici o discriminare.

Articolul 2

Femeile vor fi, în condițiile de egalitate cu bărbații, eligibile în oricare din organismele publice, constituite în baza legislației naționale, fără nici o discriminare.

Articolul 3

Femeile vor avea, în condiții de egalitate, același drept ca și bărbații de a ocupa orice post public și de a exercita oricare dintre funcțiile stabilite în baza legislației naționale fără nici o discriminare.

Convenție asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei

(Republica Moldova a semnat această convenție la 28.04.94)

Articolul 2

Statele părți condamnă discriminarea față de femei sub toate formele sale, convin să ducă prin toate mijloacele adecvate și fără întârziere o politică vizînd să elimine discriminarea față de femei și, în acest scop, se angajează:

- a) să înscrie în constituția lor națională sau în alte dispoziții legislative corespunzătoare principiul egalității bărbaților și femeilor, în măsura în care acest lucru nu a fost deja efectuat, și să asigure, pe cale legislativă sau pe alte căi adecvate, aplicarea efectivă a acestui principiu;

Articolul 7

Statele părți vor lua toate măsurile necesare pentru eliminarea discriminării față de femei în viața politică și publică a țării și, în special, pentru a le asigura, în condiții de egalitate cu bărbații:

- a) dreptul de a vota la toate alegerile și referendumurile publice și de a fi alese în toate organismele eligibile în mod public;
- b) dreptul de a lua parte la elaborarea politicii statului și la punerea acesteia în aplicare, de a ocupa funcții publice și a exercita toate funcțiunile publice la toate eșaloanele de guvernămînt;

c) dreptul de a participa în organizațiile și asociațiile neguvernamentale care activează în viața publică și politică a țării.

Constituția Republicii Moldova (29 iulie 1994)

Articolul 16. Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 38. Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

(1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vîrsta de 18 ani, împliniți pînă în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcînd cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.

Codul Electoral al Republicii Moldova (21.11.97)

Articolul 2. Principiile participării la alegeri

(1) Cetățeanul Republicii Moldova participă la alegeri prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Articolul 3. Vot universal

Cetățenii Republicii Moldova pot alege și pot fi aleși fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială.

Articolul 11. Dreptul de a alege

Dreptul de a alege îl au cetățenii Republicii Moldova care au împlinit, inclusiv în ziua alegerilor, vîrsta de 18 ani, cu excepția celor privați de acest drept în modul stabilit de lege.

Articolul 12. Dreptul de a fi ales

Dreptul de a fi aleși îl au cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot care întrunesc condițiile prevăzute de prezentul cod.

Articolul 13. Restricții

(1) Nu au dreptul de a alege persoanele:

a) care nu întrunesc condițiile prevăzute la art.11;

b) care sînt recunoscute incapabile prin hotărîre definitivă a instanței de judecată;

c) persoanele condamnate la privațiune de libertate prin hotărîre judecătorească definitivă pentru infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave.

(2) Nu pot fi aleși:

a) militarii cu serviciul în termen;

b) persoanele menționate la alin.(1);

b') persoanele care, pe lîngă cetățenia Republicii Moldova, dețin și cetățenia unui alt stat pentru funcția de deputat în condițiile art.75;

c) persoanele care sînt condamnate la privațiune de libertate prin hotărîre judecătorească definitivă și își ispășesc pedeapsa în locuri de detenție sau care au

antecedente penale nestinse pentru comitere de infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave;

d) persoanele private de dreptul de a ocupa funcții de răspundere prin hotărâre judecătorească definitivă.

(3) Cetățenii Republicii Moldova care, în virtutea funcției pe care o dețin, nu au dreptul să fie membri ai partidelor sau ai altor organizații social-politice, precum și persoanele cu înaltă funcție de răspundere al căror mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția Republicii Moldova și/sau de legile organice, din momentul înregistrării lor în calitate de concurenți electorali, își suspendă activitatea în funcția pe care o dețin. Persoanele care cad sub incidența acestor prevederi sînt:

- a) miniștrii;
- b) conducătorii autorităților publice centrale;
- c) președinții și vicepreședinții raioanelor;
- d) primarii și viceprimarii;
- e) pretorii și vicepretorii.

Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (09.02.2006)

Articolul 5. Interzicerea discriminării după criteriul de sex

(1) În Republica Moldova, femeile și bărbații beneficiază de drepturi și libertăți egale, fiind-le garantate și șanse egale pentru exercitarea lor.

(2) Promovarea unei politici sau efectuarea de acțiuni care nu asigură egalitatea de șanse între femei și bărbați se consideră discriminare și trebuie să fie înlăturată de autoritățile publice competente, conform legislației.

Articolul 6. Accesul egal la ocuparea funcțiilor publice

(1) În cazul înaintării condițiilor pentru ocuparea de funcții publice centrale și locale, este necesar să se asigure șanse egale de participare la concurs pentru femei și bărbați.

(2) Stabilirea unor restricții directe sau indirecte după criteriul de sex în caz de anunțare, organizare și admitere la concurs pentru ocuparea unei funcții publice este interzisă, cu excepțiile prevăzute de prezenta lege.

(3) Conducătorii autorităților administrației publice centrale și locale, alte persoane cu funcție de răspundere sînt obligați să asigure accesul egal la ocuparea unei funcții publice în conformitate cu exigențele profesionale, fără diferențiere după criteriul de sex a candidaților.

(4) Nu se permite anunțarea și organizarea de concursuri numai pentru persoane de un anumit sex.

Articolul 7. Egalitatea de șanse în domeniul electoral, în activitatea partidelor și a altor organizații social-politice

(1) Comisia Electorală Centrală, consiliile și birourile electorale de circumscripție asigură respectarea principiului egalității între femei și bărbați în domeniul electoral.

(2) Partidele și alte organizații social-politice sînt obligate să contribuie la asigurarea egalității de drepturi și de șanse între membrii săi femei și bărbați prin:

a) asigurarea reprezentării în organele lor de conducere a componentei de femei și bărbați;

b) asigurarea reprezentării în listele de candidați a femeilor și bărbaților fără discriminare după criteriul de sex.

De ce totuși femeile din Republica Moldova se implică mai puțin în viața politică a țării decât bărbații? Acest lucru este rezultatul unor factori, cum ar fi: împovărarea femeilor cu responsabilitățile casnice, lipsa încurajării participării femeilor la viața politică, interesul bărbaților de a limita accesul femeilor la funcții de conducere, sistemul politic dirijat, în mare parte, de bărbați, diferențele în educația bărbaților și femeilor, existența stereotipurilor cu privire la rolurile femeilor și bărbaților în societate, unul din ele fiind că femeile sunt mai puțin capabile să conducă, etc.

Astfel, vezi mai jos...

- La nivel parlamentar femeile reprezintă doar 21,8%;
- La nivel central 21 de femei sunt membre ale Parlamentului, 5 femei dețin funcția de ministru, 4 femei dețin funcția de viceministru, 3 femei dețin funcția de director ai autorităților administrative centrale; 3 femei dețin funcția de vicedirector;
- La nivel local, 1 femeie președintă de raion, 157 de femei primari de municipii, orașe și sate (comune).

În același timp, femeile...

- Reprezintă 51,4% din totalul elevilor/studentilor la nivelul tuturor formelor de învățământ;
- Își fac studiile în colegii și instituții de învățământ superior în mai mare măsură decât bărbații (58,9% în instituțiile de învățământ superior și 56,2% în colegii);

Bărbații...

- Reprezintă mai puțin de jumătate din totalul elevilor/studentilor la nivelul tuturor formelor de învățământ (48,6%);
- Doar la nivelul învățământului secundar profesional sunt mai mulți decât femeile – 65,7%;

Din datele de mai sus observăm că numărul femeilor cu studii superioare este mai mare decât cel al bărbaților.

Oare nu este păcat să treci cu vederea și să nu valorifici un asemenea potențial?

Dacă da, de ce totuși femeile nu ocupă funcții importante de decizie, fiind, în mare parte, implicate în domenii cum ar fi asistența socială, sănătate, învățământ? **Te-ai întrebat vreodată? Dorești să schimbi ceva?**

Uite alte argumente ...

- Rata șomajului este mai mică la femei decât la bărbați (3,9% comparativ cu 6,3%);
- Incidența infracționalității este mai mare la bărbați comparativ cu femeile (13.431 de bărbați au comis crime, față de 1.870 de femei);
- Același lucru și în cazul infracțiunilor grave:
 - omor și tentativă de omor – 183 bărbați și 21 de femei;
 - leziuni corporale grave – 342 bărbați și 24 de femei;
 - viol și tentativă de viol – 207 bărbați și 2 femei.

- Femeile câștigă în medie cu 27,4% mai puțin decât bărbații (salariul mediu al femeilor în septembrie 2007 era de 72,6% din salariul mediu al bărbaților)

**Dorești să oferi mai mult?
Ai instruirea și abilitățile necesare pentru a schimba
lucrurile spre bine în țară?
Este momentul perfect! Vin alegerile! Implică-te și încurajează-i și pe alții!**

**De ce ar trebui femeile să voteze sau să participe la alegeri
fie pe listele unui partid politic, fie în calitate de candidat independent?**

Pentru că...

- Cu ceva timp în urmă, femeile au luptat foarte mult pentru a obține dreptul la vot;
- Femeile care votează pot fi o forță puternică a SCHIMBĂRII;
- Femeile trebuie să voteze și să participe la alegeri din același motiv ca și bărbații: este RESPONSABILITATEA fiecăruia din noi într-o societate democratică. Votăm pentru că avem un cuvânt de spus pentru viitorul țării noastre;
- Legile afectează atât femeile, cât și bărbații;
- Sute și mii de femei inteligente și muncitoare vor să-și hotărască viitorul singure;
- Legile specifice protecției femeilor sunt adoptate fără participarea acestora, deaceia adesea nu corespund nevoilor femeilor;
- La elaborarea legilor cu privire la protecția copiilor ar trebui să se țină cont și de părerea femeilor, deoarece în majoritatea cazurilor femeile sunt cele care îngrijesc de copii;
- Femeile au cunoștințe, experiență și abilități necesare unui bun lider politic care ar fi capabil să elaboreze politici publice și legi bune;
- Faptul că femeile votează și că participă la alegeri pentru a ocupa funcții publice nu înseamnă că ele vor să facă lucrul bărbaților sau să le ia responsabilitățile acestora. Femeile pur și simplu vor să li se dea posibilitatea să participe, să fie active și să se implice la luarea deciziilor ce se referă la ele însele, la copiii lor și la familia lor în general.

**Transmite această informație și altor femei!
Trebuie să ieșim la vot și să ne bucurăm de acest drept!
Nu contează membru a cărui partid ești!
Important este să aduci schimbarea spre bine!
Important este să nu uiți să votezi!
Votează! Este pentru binele nu doar a femeilor, ci și al bărbaților,
a comunității în general!**

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Afirmațiile și analizele incluse în textul de față sunt realizate de Asociația Avocaților Americani/Inițiativa pentru Supremația Legii la inițiativa Clubului Politic al Femeilor 50/50, în cadrul Proiectului „Femeile pot reuși – Alegeri locale 2007” susținut financiar de Norwegian People’s Aid (Ajutorul Poporului Norvegian). Asociația Avocaților Americani/Inițiativa pentru Supremația Legii este singura responsabilă pentru conținutul său. Comitetul Director al Asociației Avocaților Americani nu a examinat și nici nu a autorizat conținutul documentului. Prin urmare, punctele de vedere exprimate în prezentul text nu trebuie să fie considerate ca reprezentând politica ABA. Mai mult, nimic din prezentul text nu trebuie să fie considerat asistență juridică pentru cazuri particulare și cei care o citească trebuie să solicite astfel de asistență de la propriul jurist. Această publicație a fost posibilă datorită susținerii generoase a poporului american acordată prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), în condițiile Acordului de Cooperare Asociat Nr. 121-A-00-00-00821-00 și ale Acordului Principal de Cooperare Nr. ENI-A-00-00-0003-00. Asociația Avocaților Americani/Inițiativa pentru Supremația Legii este responsabilă pentru conținutul prezentului text, care nu reflectă neapărat punctul de vedere al USAID sau al autorităților Statelor Unite.

**Datele de contact ale Clubului Politic
al Femeilor 50/50 sunt următoarele:**

str. Alexandru cel Bun, 51A
2012 Chișinău, Moldova
Tel: (37322) 22 41 18
Fax: (37322) 22 45 02
E-mail: office@club50.md
Web: www.club50.md

**Datele de contact ale biroului din Moldova
al Asociației Avocaților Americani/Inițiativa pentru
Supremația Legii sunt următoarele:**

str. Kogălniceanu 76, etajul 2
2009, Chișinău, Moldova
Tel.: (37322) 23 89 34, 23 89 35, 23 89 36
Fax: (37322) 23 48 73
E-mail: office@abaceeli.md